

ПРАВОВЕ ПІДГРУНТЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВОГО ПІДПISУ

Доповідач: Гречаніченко О.В. студент групи ПЗоср-07-2

*Науковий керівник: Чередниченко В.Б., ст. викладач Сумської
філії ХНУВС*

На протязі останніх років в Україні все ширше використовується обмін так званими „електронними документами” у банківській, економічній, правовій, технічній та інших сферах, що сприяє значному підвищенню ефективності людської діяльності. Зростають вимоги до достовірності отриманої через електронну пошту та інші системи електронного зв'язку інформації. Використання „цифрового підпису” (ЦП) надає таким даним юридичну силу паперових документів, засвідчених підписом та печаткою відправника [1, с.27-45]. Цієї мети можна досягти при дотриманні вимог низки законодавчих актів та інших нормативно – правових документів, а також при технічно коректному застосуванні легальних програмних засобів. Огляд міжнародно - правових аспектів цифрового підпису та законодавства і інших нормативних документів України є завданням даної роботи.

Вперше «цифровий підпис» був запропонований У. Диффі (W. Diffie) та М. Хеллманом (M. Hellman) у 1976 р. з метою заміни звичайних паперових документів їх електронними аналогами, повноцінними з юридичної точки зору. Електронний цифровий підпис (ЕЦП) створюється шляхом шифрування (криптографічного перетворення) електронних даних та додається до них або логічно з ними поєднується. ЕЦП використовується суб'єктами електронного документообігу для ідентифікації підписувача та підтвердження цілісності даних в електронній формі [2, с.32-38].

Організацією Об'єднаних Націй було прийнято ряд нормативних документів міжнародного рівня, які регламентують розробку та застосування засобів ЕЦП. Серед них: Типовий закон Комісії ООН по праву та міжнародній торгівлі (ЮНСІТРАЛ) «Про електронну торгівлю» від 1996 р., Типовий закон ЮНСІТРАЛ «Про електронні підписи» від 2001 р.

Логічно завершує серію міжнародних актів щодо врегулювання питань цифрового підпису прийнята у 2005 р. «Конвенція ООН про використання електронних повідомлень у міжнародних договорах». У цю Конвенцію включено усі основні напрацювання попередніх документів ООН з даного питання. Крім того, у Конвенції чітко фіксуються основні вимоги щодо чинності електронних документів. Так, повідомлення чи договір не можуть бути позбавлені дійсності або позовної сили на тій лише підставі, що вони складені у формі електронного повідомлення. У випадках, коли законодавство вимагає, щоб повідомлення чи договір були представлені у письмовій формі, або передбачає настання певних наслідків у випадку відсутності письмової форми, ця вимога вважається виконаною шляхом представлення електронного повідомлення, створеного з додержанням необхідних процедур. У випадках, коли законодавство вимагає, щоб повідомлення чи договір надавалися або зберігалися в їхній справжній (першоджерельній) формі, чи передбачає настання визначених наслідків у випадку відсутності справжньої форми, ця вимога вважається виконаною у відношенні електронного повідомлення, створеного з додержанням визначених у Конвенції процедур. Також чітко визначено моменти відправлення електронного повідомлення та його одержання, процедури виправлення помилок у таких документах, тощо. Ця Конвенція була відкрита для підписання всіма державами в Центральних установах Організації Об'єднаних Націй, після чого вона підлягає ратифікації (прийняттю чи затвердженню) державами, що її підписали. Ратифікаційні грамоти чи документи про прийняття (приєднання) здаються на збереження Генеральному секретарю Організації Об'єднаних Націй. Це перший документ про цифровий підпис, дія якого має зобов'язальний характер на територіях держав, що її підписали, у повній відповідності з міжнародними правовими процедурами [3, с.2-11].

В Україні наявна наступна законодавча база у сфері електронного підпису. Це два закони України: "Про електронні документи та електронний документообіг" від 22 травня 2003 року № 851-IV, та "Про електронний цифровий підпис" від 22 травня 2003 року № 852-IV [7]. У них знайшли відображення світові законодавчі засади щодо ЦП. Для втілення у практику вищезазначених законів протягом 2004 року Кабінетом Міністрів України прийнято ряд постанов, а саме. „Про затвердження Порядку засвідчення наявності електронного документа (електронних даних) на певний момент часу” (від 26 травня 2004 р. № 680); „Про затвердження Порядку акредитації центру сертифікації ключів” (від 13 липня 2004 р. № 903); „Про затвердження Положення про центральний засвідчувальний орган” (від 28 жовтня 2004 р. №1451); „Про затвердження Порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності” (№1452 від 28 жовтня 2004 р.); „Про затвердження Типового порядку здійснення електронного документообігу в органах виконавчої влади” (№1453 від 28 жовтня

2004 р.); „Про затвердження Порядку обов'язкової передачі документованої інформації” (№1454від 28 жовтня 2004 р.) [4].

Згідно Закону України "Про електронний цифровий підпис" електронний цифровий підпис (ЕЦП) за правовим статусом прирівнюється до власноручного підпису (печатки) у разі, якщо: електронний цифровий підпис підтверджено з використанням посиленого сертифіката ключа за допомогою надійних засобів цифрового підпису; під час перевірки використовувався посилений сертифікат ключа, чинний на момент накладення електронного цифрового підпису; особистий ключ підписувача відповідає відкритому ключу, зазначеному у сертифікаті.

Згідно цих законів, ЕЦП за правовим статусом прирівнюється до власноручного підпису (печатки) у разі, якщо: електронний цифровий підпис підтверджено з використанням посиленого сертифіката ключа за допомогою надійних засобів цифрового підпису; під час перевірки використовувався посилений сертифікат ключа, чинний на момент накладення електронного цифрового підпису; особистий ключ підписувача відповідає відкритому ключу, зазначеному у сертифікаті.

Згідно Закону України " Про електронний цифровий підпис" суб'єктами правових відносин у сфері послуг електронного цифрового підпису є: підписувач, користувач, центр сертифікації ключів, акредитований центр сертифікації ключів, центральний засвідчувальний орган, засвідчувальний центр органу виконавчої влади або іншого державного органу, контролюючий орган.

Функції центрального засвідчувального органу (ЦЗО) у Національній системі електронного цифрового підпису виконує Державний департамент з питань зв'язку та інформатизації Міністерства інфраструктури України. Перший центр сертифікації ключів було акредитовано в Україні у січні 2006 р. На 01.03.2011 р. функціонує 14 таких центрів (один з них – державне підприємство "Центр автентифікації національної системи конфіденційного зв'язку" Державного підприємства "Українські спеціальні системи"). Більшість центрів має від кількох до 30 регіональних представництв. Також діє чотири неакредитованих ЦСК. Крім того, зареєстровано також 16 засвідчувальних центрів та центрів сертифікації ключів [5].

Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що в Україні створена законодавча база ЕЦП. У нашій державі розгорнута та діє Національна система електронного цифрового підпису.

Література

1. Бабак В. П., Корченко О. Г. Інформаційна безпека та сучасні мережеві технології. [Текст] / - К.: НАУ, 2003. — 667 с. ISBN 966-598-132-3:
2. Фергюсон Н., Шнайер Б. Практическая криптография. [Текст] / Нильс Фергюсон, Брюс Шнайер. – М. : Вильямс, 2005. - 424 с. - ISBN 5-8459-0733-0.
3. Конвенция Организации Объединенных Наций об использовании электронных сообщений в международных договорах. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ifap.ru/>. - Загол. з екрану.
4. Законодавство України. Портал Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
5. Центральний засвідчувальний орган. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.czo.gov.ua. - Загол. з екрану.